
Opsporing en politie

Veiligheid en politie blijven thema's die sterk in de belangstelling staan. Het is dus zeker opportuun om een overzicht te brengen van recente ontwikkelingen.

1. De politiehervorming

De politiehervorming is zijn eerste kinderziekten deels voorbij. Daar waar het in het begin een zoeken bleef naar nieuwe evenwichten, blijkt er nu enige stabiliteit in te treden.

Vooraf het bijeenbrengen en integreren van mensen uit verschillende achtergronden en politieculturen gaf aanleiding tot een aantal, trouwens niet onverwachte problemen.

Tijdens een congres (Brussel, november 2002) ingericht door Politeia, werd voorzichtig een eerste balans opgemaakt. Hierbij ging de aandacht vooral (te veel?) naar politieke en structurele aandachtspunten. Intrinsieke knelpunten kwamen misschien te weinig aan bod.

Te vermelden is ook het boek "De consensusmania" over de achtergronden van de politiehervorming, Leuven, Acco, 2001, p. 283 van de hand van PONSAERS, P. en DE LIMPE, S. waarin uitvoerig wordt ingegaan op aanloop en het verloop van de politiehervorming.

2. Terrorisme

11 september 2001 blijft ook de politiewerking hypothekeren. Mede vanuit het crisiscentrum werden heel wat veiligheidsinspanningen gecoördineerd. Ook werden in België belangrijke aanhoudingen verricht die er op wijzen dat er ook in België voorbereidende criminele handelingen plaatsgrepen. Ook de Raad van Ministers (BiZa en Justitie) besprak op geregelde tijdstippen de situatie. Eind 2002 werd de Task Force, ingericht bij EUROPOL, omgezet in taken die, met behulp van de Lidstaten, nu door EUROPOL zelf werden uitgevoerd. Het Griekse voorzitterschap heeft trouwens bij brief (*d.d.* 6 april 2003) deze taakstelling heraanwezengeld, waarbij vooral het uitwisselen van informatie tussen de Lidstaten en met EUROPOL wordt beklemtoond en gestimuleerd.

3. Bijzondere opleidingen

3.1. Het Nederlandse LSOP organiseert, in samenwerking met het Instituut Clingendael, een bijzondere opleiding "Politie – leiderschap" waaraan ook Belgen kunnen deelnemen. Het programma oriënteert zich deze keer vooral op internationale samenwerking. Aandachtspunten zijn: mondialisering van (on-)veiligheid, structuur en aanpak, ontwikkelingen binnen de Europese Unie, preferente partners, de komst van nieuwe Lidstaten. Contact kan genomen worden met A. HAZENBERG (0031 575 580057).

3.2. De BeNeLux Universiteit start een opleiding voor leidinggevende rechtermensen. De cursus is gespreid over 10 maanden en wordt deels (2003) in Eindhoven, en deels (2004) in Antwerpen (UvA) georganiseerd.

Telkens worden de studenten (post-universitair) één dag per maand voor specifieke leersessies bijeengebracht. Op het einde dient een scriptie afgeleverd om gecertificeerd te worden.

Contact: W. BRUGEMAN (tel.: 0031 70 3025201, fax: 0031 70 3025475).

4. De Europese Unie

Zoals reeds uitvoerig door P. ZANDERS in het editoriaal *Panopticon* 2003, nr. 2 aangegeven, stelt zich de vraag in welke mate de politiesamenwerking binnen de Europese Unie, ingevolge de op stapel staande Conventie (2004) herschikt zal worden. Het gaat hier meer in het bijzonder over de taakstelling van EUROPOL, de relatie met EUROJUST, de rol van de 'Chiefs of Police Task Force', het integreren van de grenspolitie, de Europese Politie Academie en het uitzenden van politie-eenheden buiten de Europese Unie (zoals nu reeds in Bosnië).

Duidelijk is dat de samenwerking binnen de Europese Unie steeds hechterere vormen begint aan te nemen, maar onduidelijkheid blijft in hoeverre het soevereiniteitsbeginsel hierbij zal gehandhaafd blijven.

5. Raadsbesluit inzake het gemeenschappelijk gebruik van verbindingsofficieren buiten de Europese Unie geplaatst door Lidstaten¹

Dit besluit regelt het gemeenschappelijk gebruik van de verbindingsofficieren bij de wetshandhavinginstanties in derde landen of internationale organisaties.

Het bepaalt onder meer dat de verbindingsofficieren contacten met de bevoegde autoriteiten van het gastland moeten uitbouwen en/of onderhouden met het oog op het vergemakkelijken van de informatie-uitwisseling, en dit geheel conform het nationaal wettelijk kader, de bescherming van persoonlijke gegevens en de overeenkomsten met het gastland.

De Lidstaten zullen ervoor zorgen dat de verbindingsofficieren, geplaatst in een zelfde staat, op regelmatige basis elkaar zullen ontmoeten. Ook zullen deze elkaar ondersteunen op het vlak van contacten met de autoriteiten in het gastland. De Lidstaten kunnen een bilaterale of multilaterale overeenkomst sluiten zodat een verbindingsofficer tevens de belangen van een andere Lidstaat kan behartigen wanneer deze Lidstaat zelf geen verbindingsofficer ter beschikking heeft in deze staat.

Op heden worden hiertoe onderhandelingen gevoerd tussen de BeNeLux partners.

Lidstaten die geen vertegenwoordiger hebben kunnen eveneens een verzoek tot bijstand indienen t.a.v. een andere Lidstaat die wel een vertegenwoordiger heeft.

De uitvoering van het hierboven genoemde mag evenwel geen belemmering vormen voor de implementatie van de reguliere taken.

De Lidstaten zullen een nationaal contactpunt aanduiden binnen de bevoegde nationale autoriteiten met als doel de samenwerking te concretiseren.

Een belangrijk gegeven is tevens dat Europol, via de nationale eenheden, om informatie kan verzoeken bij de verbindingsofficieren in derde landen of bij internationale organisaties, waar Europol zelf niet vertegenwoordigd is. Het uitwerken van deze mogelijkheid is opgenomen in het Europol werkprogramma 2004.²

6. Georganiseerde criminaliteit in de E.U.

Het rapport "Georganiseerde criminaliteit in de E.U. – 2001" is nu (eindelijk) beschikbaar. Zoals gebruikelijk is er een vertrouwelijke en een publieke versie.

De bijdragen uit de verschillende landen bleken opnieuw van verschillende kwaliteit, alhoewel in het algemeen een verbetering mag vastgesteld worden. De publieke versie kan bij EUROPOL worden bevroegd.

De situatie werd als volgt samengevat:

- Het opstellen van de grenzen binnen de E.U. en de val van de Berlijnse muur (1989) beïnvloeden de aanwezigheid van niet-Europese criminele groeperingen binnen de E.U.
- Groepen die opereren vanuit E.U.-Lidstaten blijven overheersen.
- Het aantal gekende groepen wordt in totaal op 3 000 geschat, met +/- 30 000 leden. Dit is zeker een onderschatting, maar wel valt op dat de groepen steeds kleiner worden (met +/- 10 leden per groep).
- Het gebruik van moderne technologieën (b.v. communicatie) is gestaag in groei; toch blijven corruptie en geweld dominant aanwezig.
- Qua misdrijven gaat de belangstelling vooral uit naar drugs, mensenhandel en -smokkel, fraude en financiële criminaliteit. De belangstelling voor het georganiseerde smokkelen van sigaretten en alcohol blijft stijgen.
- De daders beperken zich zelden tot één misdrijf, maar zijn vooral geïnteresseerd in misdrijven die financieel voordeel opleveren, tegenover een laag interceptierisico.
- De vermenging tussen legale en illegale activiteit wordt steeds onduidelijker. Steeds meer wordt gezocht naar legale dekmantels.
- Terrorisme is ook meer en meer het voorwerp van een georganiseerde aanpak. Deze conclusie is uiteraard mede beïnvloed door de aanslagen van 11 september 2001.

Verder wordt er gesteld dat, alhoewel heel wat initiatieven werden genomen op regulerend/wetgevend vlak, de politionele realiteit toont dat er een dringende behoefte is tot optimalisering van de internationale samenwerking.

Bemoedigend is ook dat meerdere landen (waaronder nu Frankrijk) specifieke wetgeving ter preventie en bestrijding van de georganiseerde criminaliteit hebben geïnitieerd, wetgeving die einde mei in de Assemblée Nationale vermoedelijk zal goedgekeurd worden.

Opvallend is de verschuiving bij erkenning van de schuld, waarbij klassieke onderzoeks- en strafmaatregelen zullen kunnen vermeden worden. Ook het specialiseren van bepaalde gerechtshandelingen is opvallend.

1. Akkoord van de Raad van 19 december 2002, Doc. 11406/2/02 ENFOPOL 110 COMIX 473 REV 2, Council Decision on the common use of liaison officers posted abroad by the law enforcement agencies of the Member States – Besluit van de Raad van 27 februari 2003, PB L 67/27, 12.03.2003.

2. Besluit van de Raad van Bestuur van Europol d.d. 11 april 2003.

7. Criminaliteitscijfers

Daar waar in België onduidelijkheid blijft bestaan over de criminaliteitsstatistieken, heeft Duitsland zojuist de cijfers betreffende 2002 bekendgemaakt. De geregistreerde criminaliteit steeg vooral in Berlijn (2,1 % en dat voor de tweede opeenvolgende keer). Hamburg daarentegen kende de grootste terugval ooit (-15,5 %). Vooral het land Rijnland-Westfalen kent een opmerkelijke groei (+ 6,2 %).

In het Verenigd Koninkrijk daarentegen zijn de cijfers opmerkelijk gedaald.

Willy BRUGEMAN

Rechtshulp en advocatuur

In deze rubriek twee bijdragen. De eerste bijdrage geeft een kort overzicht van de rechtshulpverlening in het gerechtelijk jaar 2002-2003. Een tweede bijdrage geeft de resultaten van een enquête over de nood aan juridische bijstand in de gevangenis van Antwerpen.

1. Juridische bijstand: een overzicht van de activiteiten rond dit onderwerp in het gerechtelijk jaar 2002-2003

Juridische bijstand is in het gerechtelijk jaar 2002-2003 niet alleen het onderwerp geweest van academici of de rechtshulpverleners, maar is ook eventjes in de politieke besluitvorming opgedoken. Hieronder een overzicht van wat de rechtshulp heeft ondergaan.

Juridische bijstand of rechtshulp blijft een sluimerend onderwerp in de politieke besluitvorming. Een voorontwerp van wet op de verzekeringsovereenkomst voor juridische bescherming ten einde de rechtstoegang te verbeteren lag in de vorige legislatuur op de Ministerraad ter tafel. Voor de middenklasse en zeker voor diegenen die maar net boven de minimumnormen die door de Wet op de juridische bijstand en haar uitvoeringsbesluiten zijn voorzien, bestaat er geen tussenkomst of voorziening die het ereloon van een advocaat, zij het zelfs gedeeltelijk, op zich neemt. Deze mensen zijn verplicht om hun advocaat zelf te betalen. Het wetsontwerp heeft tot doel om een verplichte rechtsbijstandsverzekering in het leven te roepen, gekoppeld aan de familiale polis. De rechtsbijstandverzekeraars reageerden hier echter niet zo enthousiast op. De

Hoge Raad voor Justitie had in haar advies ook een hele reeks opmerkingen en bedenkingen.¹

De vorige federale regering zocht dus naar een systeem dat de overheid zelf niet veel zou kosten, maar toch tegemoet zou komen aan de noden van alle rechtzoekenden. Het idee van een rechtsbijstandsverzekering is niet nieuw en dateert al uit de jaren '70. Een aantal landen in de Europese Unie hebben het zelfs al in de praktijk omgezet o.a. Duitsland en Zweden. Het is misschien interessant om allereerst het gebruik van dergelijk systeem in die landen te onderzoeken (*the Legal Expenses Insurance scheme*, zoals het in de literatuur wordt genoemd). Het invoeren van dergelijk systeem gaat niet zonder slag of stoot en veronderstelt vaak ook ingrepen in andere domeinen van het recht en de daarbij horende procedures.

De Wet van 23 november 1998 op de juridische bijstand heeft volgens sommigen reeds een belangrijke voorziening in het leven geroepen voor mensen die niet over voldoende inkomen beschikken om een advocaat te betalen. Of dit systeem naar ieders tevredenheid werkt is niet geweten. Er is tot op heden nog geen evaluatie van de wet op de juridische bijstand uitgevoerd. Worden de rechtzoekenden bereikt? Is de opsplitsing tussen juridische eerste en tweedelijnsbijstand in de praktijk houdbaar? Is de organisatie van deze juridische bijstand naar ieders wens, zowel van de rechtzoekenden als van de rechtshulpverleners?

Vragen waarop tot op heden geen wetenschappelijk antwoord kan gegeven worden. Nochtans zijn er voldoende tekenen dat er nog heel wat werk aan de winkel is. De advocaten zelf lijken alvast niet altijd even gelukkig met de wet. Zo geeft een evolutie van de juridische tweedelijnsbijstand over de laatste 4 jaar het volgende beeld (zie tabel 1). Het feit dat er meer advocaten meedoen aan het stelsel van de kosteloze juridische bijstand heeft blijkbaar geleid tot een toename van het aantal zaken. Het gemiddeld aantal zaken dat de advocaten behandelen is sinds 2000 gestegen. Omdat het budget dat het Ministerie van Justitie voorziet, echter het zelfde blijft is de geldelijke waarde van het punt sinds 2000 in een constante neerdalende trend. In een boutade zou men kunnen zeggen hoe meer zaken de advocaat behandelt, hoe minder hij verdient per zaak.

Deze problematiek staat dan nog naast de vraag of de juridische dienstverlening van deze

1. HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, *Advies over het voorontwerp van wet op de verzekeringsovereenkomst voor juridische bescherming ten einde de rechtstoegang te verbeteren*. Goedgekeurd tijdens de algemene vergadering van 18 december 2002, 21p.